

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Waterkwaliteit Volkerak-Zoommeer

**Tussentijds toetsingsadvies over het
ontwerp-milieueffectrapport**

22 april 2010 / rapportnummer 1483-141

1. OORDEEL OVER HET ONTWERP-MER

Het Bestuurlijk Overleg Krammer-Volkerak (BOKV) wil maatregelen nemen om te komen tot een structurele en duurzame oplossing van de overlast door blauwalgen in het Volkerak-Zoommeer (VZM). Om dit probleem op te lossen zijn zowel maatregelen op de korte als op de lange termijn nodig. Omdat sommige van de korte-en middellange termijn maatregelen onder de milieueffectrapportage-(m.e.r.-)plicht vallen¹ wordt hiervoor een m.e.r.-procedure doorlopen. Het bevoegd gezag (de minister van Verkeer en Waterstaat) heeft besloten het ontwerp-MER tussentijds ter visie te leggen en heeft ook de Commissie voor de milieueffectrapportage (verder: de Commissie) verzocht een advies over het ontwerp-MER² te geven.

De Commissie is van oordeel dat het ontwerp-MER nog niet alle essentiële informatie bevat om het milieubelang voldoende te laten meewegen in de besluitvorming. In het definitieve MER zal de beïnvloeding van de waterkwaliteit van de Binnenschelde (en wellicht ook het Markiezaatsmeer) verder in beeld gebracht moeten worden. Tevens plaatst de Commissie enkele kanttekeningen bij de inzichtelijkheid en de volledigheid ten aanzien van toekomstige ontwikkelingen bij de in de bijlage samengevatte MKBA.

Voor het overige zijn doelbereik en (milieu)gevolgen van de verschillende oplossingsrichtingen (zoet, zout, zout met getij) en varianten (P300/P700)³ in het MER en de achterliggende rapportage voldoende uiteengezet en onderbouwd. Uit het MER en de achterliggende rapportage komt duidelijk naar voren dat het alternatief 'zout met getij', zowel in de variant P300 als in variant P700, de enige oplossing is voor de blauwalgenproblematiek.

In hoofdstuk 2 van dit advies wordt nader ingegaan op de procedure. In hoofdstuk 3 licht de Commissie toe hoe zij tot haar oordeel is gekomen. In hoofdstuk 4 doet zij aanbevelingen voor het vervolgproces.

2. ACHTERGROND EN PROCEDURE

Sinds het begin van de jaren '90 treedt op grote schaal groei van blauwalgen (cyanobacteriën) op. Dit heeft een negatief effect op de aanwezige en te ontwikkelen natuurwaarden en veroorzaakt veel hinder voor gebruikers en omwonenden. Uit de eerdere verkenning van oplossingsrichtingen is gebleken dat ingrijpende maatregelen nodig zullen zijn, zoals het reduceren van de nutriëntenbelasting van de aanvoerende rivieren, die pas op lange termijn (2040) effectief zijn. Besloten is om vooruitlopend op deze lange-termijnoplossingen, een studie te starten naar maatregelen die voor de middellange termijn (2015) blauwalgengroei zoveel mogelijk kunnen beperken.

In 2004 is een planstudie naar maatregelen voor de middellange termijn gestart. Verschillende van deze maatregelen bleken onder de m.e.r.-plicht te

¹ Voor de samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens, zie bijlage 1 bij dit advies. Projectgegevens en bijbehorende stukken, voor zover digitaal beschikbaar, zijn ook te vinden via www.commissiemer.nl onder *adviezen*.

² Waar in het vervolg van dit advies van MER gespreken wordt, wordt ontwerp-MER bedoeld.

³ De varianten P300 en P700 behelzen een getijamplitude van respectievelijk 30 en 55 cm.

vallen.⁴ Eind 2004 is daarom een procedure voor milieueffectrapportage (m.e.r.) gestart. Hierin werden de milieueffecten onderzocht van doorspoeling van het Volkerak-Zoommeer met zoet of met zout water. Uit de uitgevoerde onderzoeken bleek in 2006 dat alleen doorspoeling met zout water de blauwalgenproblematiek het hoofd kon bieden. Bij een te geringe doorspoeling met zout water bestaat de kans dat zoute plaagalgen een probleem gaan vormen. Om dat probleem het hoofd te bieden is inlaat van grote hoeveelheden zout water uit de Oosterschelde nodig. Hierdoor ontstaat ook getijdenbeweging. Hiermee voldeed de oplossing niet aan de vooraf vastgestelde randvoorwaarden en uitgangspunten.

Het BOKV wilde meer zicht krijgen op de effecten van doorspoeling met zout water in combinatie met een beperkte getijdendynamiek; het 'aangepast alternatief Zout'. Omdat het te onderzoeken alternatief buiten de vooraf vastgestelde uitgangspunten en randvoorwaarden viel, is hiervoor in 2008 een aanvullende startnotitie opgesteld en ter inzage gelegd.

Om eerst een keuze te maken uit de oplossingsrichtingen zoet of zout wordt het MER in de ontwerp-fase breed ter visie gelegd. Aan deze fase is geen formeel m.e.r.-plichtig besluit gekoppeld. Op basis van de resultaten van de ter visielegging zal het MER worden aangevuld. Het definitieve MER zal ter visie worden gelegd tegelijk met het besluit voor de daadwerkelijke maatregelen (aanleg doorlaatmiddelen en uitwerking zoetwatervoorziening).

3. TOELICHTING OP HET OORDEEL EN AANBEVELINGEN

3.1 Effecten Binnenschelde en Markiezaatsmeer

Er vindt, zowel in de huidige situatie als in de verschillende alternatieven, watertransport plaats van het VZM naar de Binnenschelde. Verziltiging van het VZM kan de waterkwaliteit van de Binnenschelde, en wellicht ook van het Markiezaatsmeer, beïnvloeden.⁵

■ De Commissie adviseert in het definitieve MER de effecten van het alternatief 'zout met getij' te beschrijven op zowel de Binnenschelde als het Markiezaatsmeer, en hierbij ook de voornemens voor natuurontwikkeling rond beide wateren te betrekken.

3.2 Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000

Zoals in het MER staat beschreven, is het Krammer-Volkerak een Natura 2000-gebied. De instandhoudingsdoelstellingen die in de voorlopige aanwijzing zijn geformuleerd, zijn gericht op zoete omstandigheden. Een keuze voor een zoute oplossingsrichting zal significant negatieve gevolgen hebben voor deze instandhoudingsdoelstellingen. In het MER wordt daarom aangegeven dat de instandhoudingsdoelstellingen zullen (moeten) worden aangepast, gericht op verziltiging. De Commissie merkt hierbij op dat het Krammer-Volkerak ontbreekt op de lijst met aanpassingen in de instandhoudingsdoelen die de

⁴ Dit betreft met name het overbrengen van water tussen stroomgebieden, cat. 19.2 en het wijzigen van dijken, cat. D 12.1 uit bijlage C bij het besluit m.e.r.

⁵ Onder andere de zienswijzen van de Gemeente Bergen op Zoom en het waterschap Brabantse Delta gaan hier op in.

minister van LNV eind januari 2010 aan de Tweede Kamer heeft voorgelegd. Uit de wetgeving volgt dat een project alleen doorgang kan vinden als de zekerheid wordt verkregen dat de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden niet worden aangetast, of de zogenaamde ADC-toets⁶ met succes wordt doorlopen.⁷ Dit betekent dat voor het verkrijgen van een Natuurbeschermingswetvergunning de randvoorwaarden duidelijk moeten zijn: gewijzigde instandhoudingsdoelstellingen of het succesvol kunnen doorlopen van de ADC-toets.

- De Commissie adviseert tijdig na te gaan welke randvoorwaarden op het voornemen van toepassing zijn en welke procedure het meest geëigend is om te waarborgen dat de algehele samenhang van het Natura 2000-netwerk gewaarborgd blijft (en dus het verlenen van een Natuurbeschermingswetvergunning mogelijk kan maken).

3.3 MKBA en toekomstige ontwikkelingen

Naast het MER is ook een maatschappelijke kosten-baten-analyse (MKBA) uitgevoerd. Hierin zijn de maatschappelijke kosten en baten van de oplossingsrichtingen voor de lange termijn uiteengezet. De ingeschatte (negatieve) economische effecten zijn voornamelijk gebaseerd op een studie van het LEI⁸. In die studie wordt de toekomstige ontwikkeling van het alternatief 'zout met getij' vergeleken met de huidige situatie. De Commissie heeft hierbij de volgende opmerkingen.

Klimaatverandering

In heel west-Nederland, dus ook in Zuid-Holland en Zeeland, neemt de druk van brakke/zoute kwel toe. Dit is onder meer een gevolg van de stijging van de zeespiegel.⁹ Deze zoute kweldruk veroorzaakt op termijn ook een hoger chloridegehalte in het oppervlaktewater. Deze 'autonome verzilting' is niet meegenomen in de afwegingen omtrent de rentabiliteit van de landbouw op de lange termijn. Ook wordt dit fenomeen niet genoemd in de achtergrondrapportage over de mogelijkheden voor een vervangende zoetwatervoorziening. Daarmee bestaat de kans dat negatieve effecten van het alternatief 'zout met getij' minder groot zijn dan hier ingeschat.

Meer in het algemeen wordt geen rekening gehouden met toekomstige scenario's van klimaatverandering en de effecten daarvan op zowel projectalternatief als referentiealternatief. Hierbij noemt de Commissie de volgende voorbeelden:

- Waarschijnlijk zal door de klimaatverandering het water vroeger in het jaar opwarmen. Dit kan tot gevolg hebben dat in het zoete alternatief de periode waarin blauwalgen voor hinder zorgen langer wordt. Het alternatief 'zout met getij' lost dus een groter probleem op dan hier geschetst waardoor de MKBA minder negatief zal uitvallen;

⁶ Dit houdt op grond van art. 19g en 19h van de Natuurbeschermingswet 1998 respectievelijk in:

- A: zijn er Alternatieve oplossingen voor een project of handeling?
- D: zijn er Dwingende redenen van groot openbaar belang waarom het project toch gerealiseerd moet worden?
- C: welke Compenserende maatregelen worden getroffen om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft?

⁷ Art. 6, lid 3 en 4 Habitatrichtlijn, geïmplementeerd in art. 19g en 19h Natuurbeschermingswet 1998.

⁸ Landbouwkundig Economisch Instituut.

⁹ Daarnaast spelen lokale processen zoals oxidatie van veenlagen, klink en onderbemaling ten behoeve van de landbouw een rol.

- Naar verwachting zullen de winters (en vroege voorjaar) natter worden en de zomers droger. De regen in de zomers zal wel meer in korte hevige buien vallen. Al deze aspecten hebben een negatieve invloed op de landbouw.

Bruikbaarheid beregeningswater in alternatief 'zoet'

Uit het MER blijkt dat in het zoete alternatief de blauwalgenproblematiek blijft bestaan. In de MKBA is niet duidelijk of men rekening houdt met de beperkingen die de huidige (laat staan de toekomstige) algenproblematiek voor het gebruik van zoet water met zich meebrengt. Indien hier geen rekening mee is gehouden kan er sprake zijn van een onderschatting van de hiermee samenhangende kosten/opbrengstdervingen.

Autonome gedragsverandering landbouw

Het is niet duidelijk of en in hoeverre rekening is gehouden met mogelijke verschillen in de toekomstige ontwikkeling van de landbouw in het beïnvloedingsgebied. Er lijkt vanuit te zijn gegaan dat de landbouw in het hele beïnvloedingsgebied een even grote economische factor blijft als in de huidige situatie. Er is echter aanleiding om aan te nemen dat functies van gebieden zullen veranderen (bijvoorbeeld door een verschuiving van landbouw naar toerisme).¹⁰

Problemen in de watervoorziening voor het ene gewas zou kunnen leiden tot vervanging van dat gewas voor een ander of voor een alternatieve aanwending van de grond. In het MER en de MKBA ontbreekt een analyse van deze mogelijke gedragsaanpassingen.

Indirecte kosten

De aanleg van een vervangende zoetwatervoorziening (te beschouwen als een mitigerende maatregel voor het alternatief 'zout') zal op zichzelf ook weer de nodige effecten hebben die gemitigeerd moeten worden. Het gaat bijvoorbeeld om inpassingsmaatregelen voor waterverbindingen.¹¹ Niet duidelijk is, in hoeverre met deze indirecte kosten rekening is gehouden in de MKBA.

Ook is niet duidelijk welke verplichtingen voortkomen uit Natura 2000 en KRW. Indien er binnen die kaders al technische maatregelen moeten worden genomen, dan dienen deze ook al in het referentiealternatief te zitten. Daarmee zou de uitkomst van de MKBA sterk kunnen worden beïnvloed.

Leesbaarheid samenvatting MKBA

De samenvatting bevat een bijlage met overzichten van de resultaten van de MKBA. Deze zijn, mede vanwege de stapsgewijze aanpak (vergelijk projectalternatief met referentie en vervolgens vergelijk mitigerende maatregelen met projectalternatief), moeilijk te doorgronden. De alternatieven zijn niet met elkaar vergeleken conform de afspraken Overzicht Effecten Infrastructuur (OEI). Er ontbreekt een beschrijving van de fysieke effecten. In het kader van OEI is afgesproken dat van elk effect zowel de contante waarde (in geld) wordt uitgedrukt als wordt beschreven wat de omvang van het effect betreft.

Deze beschrijving van effecten is met name cruciaal voor die posten die niet of moeilijk in geld zijn uit te drukken. In dit geval is de post 'estuariene natuur' niet berekend en vervolgens uit de tabel weggelaten. Bij de afweging dient

¹⁰ Zie onder meer het rapport 'Pieken in de Delta' en de nog op te stellen Landbouwvisie Zuid-Holland. In de Structuurvisie Zuid-Holland zijn uitbreiding en versterking van recreatie uitgangspunt (zowel in de Hoekse Waard als op Goeree), maar keuzes ten aanzien van landbouw zullen worden gemaakt in de Landbouwvisie.

¹¹ Onder andere zienswijzen 21, 22 en 25 gaan in op de maatregelen die o.a. in Brabant genomen moeten worden (zie bijlage 2 van dit advies).

helder te zijn dat het (negatieve) saldo van de MKBA staat tegenover een niet of moeilijk te berekenen waarde van het herstel van de estuariene natuur.

■ De Commissie adviseert vóór de definitieve besluitvorming over de vervangende zoetwatervoorziening een zo realistisch mogelijk beeld van toekomstige ontwikkelingen met en zonder verzilting van het VZM te schetsen. Zij adviseert hierbij in ieder geval te betrekken;

- de toekomstige autonome verandering van de omgeving op basis van de prognoses omtrent klimaatverandering¹²;
- lange termijn-scenario's voor de landbouw¹³ (waaronder te verwachten rationele gedragsaanpassingen van de landbouw) en de voorziene veranderingen in functie van gebieden;
- eventuele wettelijke verplichtingen in het kader van Natura-2000 en de KRW.

Op basis van dit beeld kan een vergelijking worden gemaakt tussen de kosten van de verschillende alternatieven en die van de belangrijkste mitigerende maatregel: de aanleg van een vervangende zoetwatervoorziening. Hierbij moet in het oog worden gehouden dat alleen indien de zoetwatervoorziening niet wordt aangelegd de kosten-derving voor de landbouw optreedt.

■ Daarnaast adviseert de Commissie in de MKBA duidelijk te maken welke niet- of moeilijk kwantificeerbare effecten afgewogen moeten worden tegenover de wel kwantificeerbare effecten.

4. AANBEVELINGEN VOOR HET VERVOLGPROCES

Onderstaande punten hebben geen betrekking op essentiële informatie voor het MER. De Commissie hoopt hiermee een bijdrage te leveren aan het vervolgproces.

4.1 Lange termijn

Deze planstudie is ingestoken als oplossingsrichting van het blauwalgenprobleem voor de korte en middellange termijn. Op deze termijn is het niet mogelijk de nutriëntenaanvoer door de Brabantse rivieren voldoende te verlagen om de blauwalgengroei in de huidige (zoete) situatie te voorkomen. Op de lange termijn (>40 jaar) is dit misschien wel mogelijk.

■ De Commissie is bij de beoordeling van het ontwerp-MER uitgegaan van de benodigde informatie voor de korte en middellange termijn. Zij adviseert het bevoegd gezag ook de ontwikkelingen op de lange termijn en de omkeerbaarheid van maatregelen bij haar besluitvorming te betrekken.

¹² Momenteel is KNMI bezig met vernieuwde scenario's.

¹³ Zoals onder meer voor de nog op te stellen Zuid-Hollandse Landbouwisie onderzocht zullen worden.

4.2 Waterberging

Er vindt een separate planstudie plaats naar de mogelijkheid om bij piekafvoeren in de rivieren water te bergen in het VZM ('planstudie waterberging'). In deze planstudie worden zowel het scenario 'zoet' als 'zout' meegenomen. Bij een zout Volkerak-Zoommeer zullen de effecten van (zoet)waterberging op met name het ecosysteem vanzelfsprekend veel groter zijn.

- De Commissie gaat ervan uit dat deze effecten in de planstudie waterberging afdoende aan de orde zullen komen.

4.3 Betrekken stakeholders

Het onderhavige voornemen, met name het voorkeursalternatief, beïnvloedt een groot gebied en een grote groep.

- De Commissie adviseert, mede naar aanleiding van de inspraak,¹⁴ stakeholders en andere betrokkenen bij de vervolgitwerking te betrekken.

4.4 Vismigratie en sluisbeheer

De mogelijkheden voor vismigratie tussen zout en zoet water worden verbeterd door het voorkeursalternatief. Bij de uitvoering van bouwkundige werken en specifiek sluis- en spuibeheer is het mogelijk deze migratie verder te optimaliseren. De maatregelen die 'zoutlek' moeten voorkomen, zoals bellen-schermen, kunnen ook de vismigratie belemmeren.¹⁵

- De Commissie adviseert in het definitieve MER aandacht te besteden aan de mogelijkheden om vismigratie (bijvoorbeeld richting de Brabantse rivieren) zo min mogelijk te belemmeren.

¹⁴ Onder meer het havenbedrijf Antwerpen geeft aan onvoldoende betrokken te zijn geweest bij het proces.

¹⁵ Onder andere de zienswijzen van Sportvisserij Zuidwest-Nederland en het Waterschap Brabantse Delta gaan hier op in (zie bijlage 2 van dit advies).

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing besluit-MER

Initiatiefnemer: Bestuurlijk Overleg Krammer Volkerak (BOKV)

Bevoegd gezag: Ministerie van Verkeer en Waterstaat (C19.2/D 19.2); Provincie Zeeland (D12.1)

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: besluit over het overbrengen van water tussen stroomgebieden; besluit over wijziging of uitbreiding van een zee- of deltadijk (aanleg doorlaatmiddelen)

Activiteit: het treffen van maatregelen om te komen tot een verbetering van de waterkwaliteit in het Volkerak-Zoommeer en met name beperking van ontwikkeling van blauwalgen (cyanobacteriën)

Bijzonderheden: Het Bestuurlijk Overleg Krammer-Volkerak (BOVK) wil maatregelen nemen om te komen tot een structurele duurzame verbetering van de waterkwaliteit in het Volkerak-Zoommeer. Sinds het begin van de jaren '90 treedt door onvoldoende waterkwaliteit op grote schaal groei van blauwalgen (cyanobacteriën) op. Dit heeft een negatief effect op de aanwezige en te ontwikkelen natuurwaarden en veroorzaakt veel hinder voor gebruikers en omwonenden. Uit de eerdere verkenning van oplossingsrichtingen is gebleken, dat hiervoor ingrijpende maatregelen nodig zullen zijn, die pas op lange termijn (2040) effectief zijn. Besloten is om, vooruitlopend op deze lange termijn oplossingen, een studie te starten naar minder ingrijpende maatregelen die voor de middellange termijn (2015) blauwalgengroei zoveel mogelijk kunnen beperken.

Uit de uitgevoerde studies blijkt dat alleen het zout maken van het Volkerak-Zoommeer in combinatie met het toelaten van getijdewerking de blauwalgenproblematiek kan oplossen. Als bestuurlijke voorwaarde voor het nemen van een besluit hierover is gesteld, dat eerst over de aanleg van een vervangende zoetwatervoorziening besloten moet zijn.

Omdat deze oplossing een groot gebied en veel groepen belanghebbenden beïnvloedt heeft Rijkswaterstaat ervoor gekozen het MER en de achterliggende studies al in de ontwerp-fase breed ter visie te leggen. Hierin is de vervangende zoetwatervoorziening nog niet opgenomen. Naar aanleiding van de reacties op het ontwerp-MER (waaronder dit tussentijds toetsingsadvies) zal Rijkswaterstaat het MER afmaken en te zijner tijd opnieuw ter visie leggen.

Procedurele gegevens:

kennisgeving startnotitie: 8 december 2004

ter inzage legging startnotitie: 9 december 2004 tot en met 5 januari 2005

aanvraag richtlijnenadvies bij de Commissie m.e.r.: 26 januari 2005

richtlijnenadvies uitgebracht: 4 februari 2005

richtlijnen vastgesteld: 18 april 2005

kennisgeving aanvullende startnotitie: 5 november 2007

ter inzage legging aanvullende startnotitie: 6 november 2007 tot en met 17 december 2007

aanvraag aanvullend richtlijnenadvies bij de Commissie m.e.r.: 23 november 2007

aanvullend richtlijnenadvies uitgebracht: 21 januari 2008

kennisgeving MER: 13 januari 2010

ter inzage legging MER: 14 januari 2010 tot en met 31 maart 2010

aanvraag toetsingsadvies bij de Commissie m.e.r.: 14 januari 2010

toetsingsadvies uitgebracht: 22 april 2010

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:

dr. N.M.J.A. Dankers
mr. F.W.R. Evers (voorzitter)
ir. C. van der Giessen
drs. G. Korf (werkgroepsecretaris)
dr.ir. E.J.T.M. Leenen
drs. F. Rosenberg
ir. J.H.A. Wijbenga

Werkwijze Commissie bij toetsing:

Tijdens de toetsing gaat de Commissie na of het MER voldoende juiste informatie bevat om het milieubelang volwaardig mee te kunnen wegen in de besluitvorming. De Commissie gaat bij het toetsen uit van de wettelijke eisen voor de inhoud van een MER, zoals aangegeven in artikel 7.10 van de Wet milieubeheer en de vastgestelde richtlijnen voor het MER. Indien informatie ontbreekt, onvolledig of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij dit een essentiële tekortkoming vindt. Daarvan is sprake, als aanvullende informatie in de ogen van de Commissie kan leiden tot andere afwegingen. In die gevallen adviseert de Commissie de ontbrekende informatie alsnog beschikbaar te stellen, alvorens het besluit wordt genomen. Opmerkingen over niet-essentiële tekortkomingen in het MER worden in het toetsingsadvies opgenomen, voor zover ze kunnen worden verwerkt tot duidelijke aanbevelingen voor het bevoegde gezag. De Commissie richt zich in het advies dus op hoofdzaken die van belang zijn voor de besluitvorming en gaat niet in op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang.

Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De Commissie heeft kennis genomen van de zienswijzen en adviezen, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Dit advies verwijst naar een reactie als die nieuwe inzichten naar voren brengt over specifieke lokale milieuomstandigheden of te onderzoeken alternatieven. Een overzicht van de zienswijzen en adviezen is opgenomen in bijlage 2.

BIJLAGE 2: Lijst van zienswijzen en adviezen

1. R.E.M. van Oers, Rijsbergen
2. F.J.J.M. van Lakwijk, Woensdrecht
3. G.C. de Groot, Tholen
4. J.F. Smits, Oude-Tonge
5. J. Heestermans, Oud-Vossemeer
6. J.L. Vogelaar, Dinteloord
7. K. Breure, Dinteloord
8. L.A. Vos, Dinteloord
9. Vereniging van Eigenaars van Appartementen Eendrachtsweg Tholen, Middelburg
10. Provincie Noord-Brabant, Den Bosch
11. H. Stoof, Steenbergen
12. Landbouwvereniging Reygersbergh, Rilland-Bath
13. Hoogheemraadschap van Delfland, Delft
14. Shell Nederland Chemie B.V., Moerdijk
15. Gemeente Bergen op Zoom, Bergen op Zoom
16. Sportvisserij Zuidwest Nederland, Drimmelen
17. Jachthaven de Schapenput, De Heen
18. Kamer van Koophandel Zuidwest-Nederland, Breda
19. Waterschap Brabantse Delta, Breda
20. IVN Groene Zoom, Bergen op Zoom
21. SP Afdeling Moerdijk, Fijnaart
22. R.S. Lührman, Klundert
23. D.M. van Es, Steenbergen
24. A. van Boven, Nieuw-Vossemeer
25. Adviesgroep Borm & Huijgens, Etten-Leur
26. Stichting De Levende Delta, Wilhelminadorp
27. Brabantse Milieufederatie, Tilburg
28. Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen, Antwerpen
29. Vof van Dongen, Rilland
30. T. van Dongen-Smits, Ossendrecht
31. Nederlandse Onderwatersport Bond, Utrecht
32. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV), Eindhoven
33. Maatschap van Hoof, Nieuw Vossemeer
34. VvE Suijssenspolder, Oude-Tonge
35. Gemeente Steenbergen, Steenbergen
36. Gedeputeerde Staten provincie Zuid-Holland, Den Haag
37. Havenbedrijf Rotterdam N.V., Rotterdam
38. Gemeente Moerdijk, Zevenbergen
39. ZMF, mede namens Delta Overleg
40. Roem van Yrseke, Nederlandse Oestervereniging, Koninklijke Prins & Dingemanse, WNF en ZMF
41. W.S.V. Ooltgensplaat, Ooltgensplaat
42. Bloembollenbedrijf V.O.F. Dogterom Oude Tonge en Bloembollenbedrijf Wesdorp Deltabulbs B.V, Oude Tonge en Sommelsdijk
43. KAVB, LTO-Noord en ZLTO

Tussentijds toetsingsadvies over het ontwerp-milieueffectrapport Waterkwaliteit Volkerak-Zoommeer

Het Bestuurlijk Overleg Krammer-Volkerak wil maatregelen nemen om te komen tot een structurele en duurzame oplossing van de overlast door blauwalgen in het Volkerak-Zoommeer (VZM). Hierover wordt een milieueffectrapport (MER) opgesteld. Omdat het probleem alleen met ingrijpende maatregelen kan worden opgelost, is het MER al in de ontwerp-fase ter visie gelegd. Naar aanleiding van de reacties op het ontwerp-MER zal het definitieve MER worden afgemaakt en te zijner tijd ook ter visie gelegd worden.

ISBN: 978-90-421-2986-3

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

w www.commissiemer.nl

